

Fotografie jako pomůcka malířů 19. století – dva příklady z Archivu Národní galerie v Praze

Romana Voháňková

Záhy po vynalezení fotografie se nové médium stalo předmětem zájmu výtvarných umělců. Tento příspěvek vedle obecnějšího nastínění problematiky používání fotografií jako pomocných prostředků v malířských ateliérech 19. století blíže pojednává o dvou konkrétních příkladech z Archivu Národní galerie v Praze. V pozůstalostních fondech po malíři Václavu Brožíkovi a Vojtěchu Hynaisovi jsou dochovány četné fotografie, které napomáhaly těmto umělcům v tvůrčím procesu. Jedná se o fotografie typu „Études d'après nature“, tedy profesionálními fotografy zhotovovaný studijní materiál pro umělce, ale také fotografické studie pořízené jako předlohy pro konkrétní obrazy. Fotografické studie pro své obrazy si malíři zhotovovali od osmdesátých let 19. století v mnoha případech sami, jak dokládá příklad Vojtěcha Hynaise i Václava Brožíka.

Přednášky s promítáním diapositivů – jedna z prvních forem vzdělávání fotografů

Pavla Vrbová

Přednášky s promítáním diapositivů plnily ve fotoamatérském prostředí v různých dobách různou funkci. Před první světovou válkou se kromě zábavy jednalo o nezanedbatelnou osvětovou činnost, po vzniku Svazu československých klubů fotografů amatérů v roce 1919 byly sestavovány jako didaktická pomůcka k pozvednutí úrovně amatérské fotografie. V Národním archivu se ve fondu ČKFAN-F nachází více jak desítky souborů diapositivních přednášek z produkce Svazu i fotografických firem, které kromě významné dokumentární hodnoty skýtají podněty pro další badatelskou činnost.

Zapomenutý fotograf, novinář a cestovatel Viktor Mussik

Jiřina Todorovová

Novinář a fotograf Viktor Mussik (1899–1952) procestoval ve dvacátých a třicátých letech 20. století řadu asijských a afrických států. Jeho fotografie jsou typickým příkladem dokumentární žurnalistiky – nemají umělecké ambice, ale zachycují konkrétní situace v určitém okamžiku v dané zemi. Vzhledem k období, kdy byly fotografie pořízeny, a díky vynikajícímu pozorovacímu talentu Viktora Mussika se jeho snímky staly nedocenitelnou součástí sbírek Národního muzea – Náprstkova muzea asijských, afrických a amerických kultur. Po skončení druhé světové války byl Mussik obviněn z kolaborace s německými okupanty a ačkoli nakonec nebylo toto nařčení potvrzeno, nesměl již ve své novinářské činnosti pokračovat.

Fotografie ze sbírek EÚ AV ČR, v. v. i., a Archivu města Brna v knize vzpomínek „Měla jsem moc krásné dětství“.

Tematika a kontexty výběru

Jana Nosková – Jana Čermáková

Studie se zabývá fotografickou dokumentací ke knize „Měla jsem moc krásné dětství“, v níž byly zveřejněny upravené rozhovory s obyvateli Brna německého původu, kteří v nich vzpomínali na své dětství a mládí v tomto městě ve 20.–40. letech 20. století. Vybrané fotografie v této knize mají za úkol přiblížit čtenářům každodenní život narátorů a narátorek v Brně ze dvou perspektiv, z perspektivy „rodiny“, a „města“ a vycházejí ze dvou rozdílných souborů fotografií – jednak z osobních (rodinných) fotografií narátorů a narátorek, jednak z fotografického zachycení každodennosti městského prostoru, v němž se ve 20.–40. letech narátoři a narátorky pohybovali. Autorky studie (a zároveň editorky zmíněné knihy) jednak představují konvoluty/sbírkou fotografií, z nichž vycházely při sestavování fotografické dokumentace a které jsou uchovávány na brněnském pracovišti Etnologického ústavu AV ČR, v. v. i., a v Archivu města Brna, jednak se věnují charakteristickým znakům, které zvolené soubory fotografií doprovázejí a které ovlivnily i výběr fotografií a konečnou podobu jejich prezentování v knize.

Fotografické počátky Přemysla Koblíce

Zdeněk Vácha

Studie se na základě archivních pramenů snaží rekonstruovat první zkušenosti s fotografováním amatérského fotografa, fotografického teoretika i chemika Ing. Přemysla Koblíce. Zachycuje jeho první setkání s fotografií, pasivní i aktivní zážitky s fotografováním během jeho docházky do základní (obecné) a střední (reálné) školy i vztah jeho rodiny k fotografování. Text obsahuje zmínky o prvních Koblícem sestavených fotografických přístrojích a o jimi provedených fotografiích. Rovněž nastiňuje způsob Koblícovy evidence informací o jednotlivých provedených záběrech. Podává informaci také o Koblícově studiu závislosti poměru clony/času, které následně vyvrcholilo vznikem tištěného expozimetru EMBE.

Přínosy Přemysla Koblíce ve fotografické technice a jejich využití v dnešní fotografické praxi

Tomáš Štanzel

Článek pojednává o pracích českého fotografa Přemysla Koblíce, činného ve dvacátých až padesátých letech minulého století, v oboru fotografické techniky a fotografické chemie. Koblíc byl inženýrem chemie a celý život se amatérsky věnoval fotografii. Vydal řadu publikací o technice fotografie, jeho předpisy a návody byly v době uveřejnění svým pojetím často převratné. Článek hodnotí jeho celkový přínos pro fotografickou techniku. Jsou zde popsány jeho práce v oblasti modifikace předpisů zpracování fotografických materiálů – vývojka MPB, Pextral, zpracování prošlých filmů a papírů, regenerace osvětlených papírů a poškrábaných negativů. Dalším tématem článku jsou Koblícovy práce v oboru konstrukce fotografických a zvětšovacích přístrojů, v oblasti hloubky ostrosti, snímání techniky (širokoúhlá ruční fotografie) a pokusy o úpravu fotografického názvosloví. Některé z Koblícem popisovaných metod byly ověřovány v laboratoři Národního technického muzea v Praze s cílem prozkoumat možnosti jejich využití v dnešní fotografické praxi. Výsledkem ověřování bylo zjištění, že některé z metod je možné velmi dobře využít i v dnešní analogové fotografii, některé jsou využitelné jen z části nebo vůbec. Důvodem je vývoj fotografických materiálů a změny v jejich zpracování. Autor článku také míní, že přednosti některých svých metod Koblíc přeháněl. Domnívá se, že je to tím, že byl celý život ryzí amatérem a jeho nadšení se promítlo i do jeho publikací. Neměl k dispozici přesnou měřicí techniku a jako amatér ani nebyl vázán požadavkem vědecké přesnosti.

Pražské zastavení Okky Offerhaus aneb 21. srpen 1968 očima cizinky

Daniel Povolný

V roce 2011 zakoupil Národní archiv unikátní soubor 147 snímků včetně negativů od nizozemské fotografky Okky Offerhaus žijící v Rakousku, které se týkají situace v Praze ve dnech 21. a 22. srpna 1968. Na základě detailního rozboru zachycených událostí a míst i poznámek z osobního deníku autorky se podařilo rekonstruovat její pohyb po Praze včetně víceméně přesného časového rámce. Paní Offerhaus a jejího manžela tak můžeme sledovat doslova na každém kroku od překročení čs.-rakouských hranic a prvního setkání se sovětskými tanky přes příjezd do Prahy a dramatické okamžiky v okolí Čs. rozhlasu na Vinohradech po téměř romantickou vycházku k Pražskému hradu spleti malostranských uliček. Druhý den stihla paní Offerhaus zachytit dopolední vzrušenou atmosféru na Václavském náměstí, ovšem pak jí zřejmě došla zásoba filmů, protože až do odjezdu 24. srpna 1968 již žádný další snímek nevyfotila. I přesto se jedná o cenný pohled zvenčí na tragické ukončení obrodného procesu tzv. pražského jara.

Photography as an Aid to Painters in the 19th century – Two Examples from the National Gallery Archive in Prague

Romana Voháňková

Soon after the invention of photography this new medium became a subject of interest of many artists. This paper starts with general outline of the use of photographs as an aid at the 19th century painters' studios. Subsequently it deals with two particular examples from the National Gallery Archive in Prague. Václav Brožík' and Vojtěch Hynais' estates contain many photographs, that helped the painters in creative process. These are either photographs generally called "Études d'après nature", study material for artists made by professional photographers, or photographs taken to be used as preparatory studies for specific paintings. The latter were frequently taken by painters themselves since 1880s, as illustrated by examples of Vojtěch Hynais and Václav Brožík.

Lectures with a Slide Show – One of the Earliest Forms of Photographers Education

Pavla Vrbová

Lectures with a slide show functioned differently in amateur photography environment at different times. Before World War I, in addition to entertainment, there were some considerable educational activities. After the foundation of the Union of Czechoslovak Clubs of Amateur Photographers in 1919, they were compiled as a didactic tool to raise the level of amateur photography. In the National Archives in the fund of ČKFAN-F are more than ten files of the slide show presentations created by Association and some photographic companies, which in addition to significant documentary value offer some suggestions for further research activities.

Forgotten Photographer, Journalist and Traveller Viktor Mussik

Jiřina Todorovová

Journalist and photographer Viktor Mussik (1899–1952) travelled throughout many countries in Asia and Africa in the 1920s and 1930s. Viktor Mussik's photography is a typical example of documentary journalism – there are no artistic ambitions, but the photos capture a particular situation at a particular moment in a particular country. Due to the time period when the photos were taken and thanks to Viktor Mussik's excellent talent for observation, his photos make an excellent part of the collection of the National Museum-Náprstek Museum of Asian, African and American Cultures. After World War II ended, Mussik was accused of collaboration with the German occupiers, and although he was eventually found not to have collaborated, he wasn't allowed to continue his journalistic activities any longer.

Photographs from the Collections of the EU AV CR and the Archives of the City of Brno in the Book of Memories "I had a Very Nice Childhood." Theme and context selection

Nosková Jana - Jana Čermáková

The paper deals with the photographic documentation of the book "I had a Very Nice Childhood," which consists of interviews with residents of Brno with German origin, who have reminisced about their childhood and youth in this city between the 20s and 40s of the 20th century. Selected photographs in this book are designed to bring to readers everyday life of narrators in Brno from two perspectives, from the perspective of "family" and "city". These are based on two different sets of photographs - personal (family) photos of narrators and photographs capturing the everyday urban space, in which narrators moved between the 20s and 40s. The authors of the study (and also the editors of that book) represent on the one hand convolutes / photograph collections, which were used as a base for compilation of photographic documentation and which are kept in Brno Institute of Ethnology of the AV CR, vvi and in the Archives of the City of Brno. On the other hand authors also deal with the features that accompany selected photographic files, and that influenced the selection of photographs and the final form of their presentation in the book.

Photographic Origins of Přemysl Koblík

Zdeněk Vácha

The study is based on archival sources and is trying to reconstruct the first experience with photography of amateur photographer, photographic theorist and chemist Ing. Přemysl Koblík. It captures his first encounter with photography, both passive and active experience with photography during his primary (general) and high (real) school attendance and his family connected with photography. The text contains references to the first photographic equipment constructed by Koblík and the photos taken with them. It also outlines the Koblík's way of information recording about particular shots. It also provides information about Koblík's study of dependence between shutter speed and aperture size, which subsequently culminated in the creation of printed EMBEE exposure meter.

Contribution of Přemysla Koblík in Photographic Technology and its Application in Today's Photographic Practice

Tomáš Štanzel

The Article discusses the work of Czech photographer Přemysl Koblík in the field of photographic equipment and photographic chemicals between the 20th and 50th of the last century. Koblík was a chemical engineer, and devoted his life to amateur photography. He has published a number of publications on art photography. His rules and instructions were in its concept often revolutionary at the time of their publication. The article evaluates his contribution to the photographic technique and describes his work on modification of photographic materials processing - developer MPB, Pextral, expired film and paper processing, recovery of paper lit by light, enlarging of the scratched negatives by kerosene. Another subject of the article is Koblík's work in the field of construction of photographic and enlarging equipment, work in the field of sharpness of depth, sensing techniques (wide hand photo), attempts to modify photographic terminology.

Some of the methods described by Koblík were tested in the laboratory of the National Technical Museum in Prague with an aim to explore the possibility of their use in today's photographic practice. The result of the verification was, that some of the methods can be used very well even in today's analog photography, some of them can be used only partly or not at all. The reason is the development of photographic materials and changes in their processing. The author also says that Koblík exaggerated the benefits of some of his methods. He believes it is because of the fact that Koblík was a pure amateur all his life, and his enthusiasm was reflected in his publications. He had not got a precise measuring equipment and as an amateur he was not limited by the requirements of scientific rigor.

Okky Offerhaus' Prague stop or 21st August 1968 from the Foreigner's Point of View

Daniel Povolný

In 2011 The National Archive has bought a unique set of 147 images, including negatives by the Dutch photographer Okky Offerhaus living in Austria, relating to the situation in Prague on 21st and 22nd August 1968. Based on a detailed analysis of captured events, places and notes from the author's personal diary was possible to reconstruct her movements in Prague including more or less exact time frame. So we can monitor Mrs. Offerhaus and her husband's steps from crossing the Czechoslovak- Austrian frontier and the first meeting with Soviet tanks, then their arrival to Prague and dramatic moments in the area of CS Radio in Vinohrady and almost romantic walk to the Prague Castle through the maze of alleys in Lesser Town. The next day she did catch the morning excited atmosphere on the Wenceslas Square, but then it seems to run out of film because until their departing on August 24th, 1968, she took no more pictures. Even though it is a valuable outside view of the tragic end of the Prague Spring revival process.